

OTKA K105432 kutatás
„A kisebbségek közéleti részvételi joga Európában - új irányok, tapasztalatok” c.
projekt záró beszámoló

Az 1990-es években, különösen a volt-Jugoszlávia területén kirobbant véres háborúk következményeként, a nemzetközi közösség egyre nagyobb figyelmet szentelt a nemzeti, etnikai kisebbségek helyzetének. Ennek részeként, számos ajánlás és két nemzetközi szerződés (a Nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény és a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája) is született Európában, amelyek a kisebbségek jogait érintik. A nemzetközi dokumentumok a kisebbségek közéleti jogait sokféle módon és formában ismerik el (EBESZ 1999 és ET 2008). A nemzetközi normák ugyanakkor igen tág teret adnak az államoknak arra, hogyan biztosítják a „hatékony részvétel” formáit és garanciáit saját belső jogrendjükben. Az 1990-es évek második felétől a dél-kelet-európai jugoszláv utódállamokban a nemzetközi szervezetek jelentős befolyásra tettek szert. Akár úgy, mint Koszovóban, amely ideiglenes ENSZ igazgatás alatt állt, akár úgy, mint Bosznia-Hercegovinában, ahol a daytoni béke megállapodás részeként az EBESZ jelentős szerephez jutott, akár Szerbiában vagy Horvátországban, amelyek az EU-csatlakozás érdekében jelentős politikai és jogi reformokra voltak hajlandóak. A nemzeti, etnikai kisebbségek helyzetének politikai és jogi rendezése természetesen fontos része volt mindig ezeknek a nemzetközi normák által vezérelt reformoknak. A kutatás az elmúlt években létrejött új kisebbségi képviselői intézmények elemzésére vállalkozott elsősorban és ezzel együtt a nemzetközi intézmények befolyásának vizsgálatára is.

1. A kisebbségek joga a közéletben való hatékony részvételhez – a nemzetközi normák fényében

A nemzetközi dokumentumok között a Keretegyezmény (15. cikk) fogalmazza meg egyértelműen a kisebbségekhez tartozó személyek „hatékony részvételhez” való jogát a közéletben. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye pusztán a politikai részvételi jogokat említi, mint alapvető emberi jogokat. A kisebbségek számára nyilvánvalóan önmagában a választásokon való részvétel, a passzív és aktív szavazati jog nem biztosítja azt, hogy ténylegesen befolyásuk legyen.

A politikai jogok nélkülözhetetlenek a csoportérdekek képviseléséhez és előmozdításához. Ez azt is jelenti, hogy a kisebbségekhez tartozó személyeknek nemcsak a törvény előtti egyenlőséghez van joguk ezen a téren, bármilyen hátrányos megkülönböztetés nélkül, hanem alapvető szükségük van arra, hogy közügyeikre hatással tudjanak lenni. A részvételi szerepek a lobbizástól a döntéshozatalig terjedhetnek és nem mindegy, hogy a kisebbségek joga saját közéleti ügyeik intézésére ezen a skálán hol helyezkednek el. A nemzeti, etnikai vagy nyelvi és vallási kisebbségeknek saját elképzelése lehet az állam berendezkedéséről, az állam szerepéről és a többséggel való kapcsolataikról. Ezeket a modern nemzetállamokat jellemző liberális többségi demokrácia rendszerében nem lehet automatikusan pl. az egyenlő és általános szavazati jog gyakorlásával érvényre juttatni. A nemzetállami modell, épp amiatt, mert nemzeti alapon szerveződő politikai közösségről van szó a demokratikus többség

uralmára építve strukturális, „örök” kisebbségi helyzetben tartja a kisebbségeket. Ezért a kisebbségeknek nemcsak arra kell, hogy joga legyen, hogy „szavuk legyen” a politikai életben – ami a politikai részvétel alapja – de joggal igényelhetik, hogy a kizárólag és közvetlenül őket érintő ügyek felett „ellenőrzési joggal” is rendelkezzenek. Az, hogy beleszólhatnak a közéleti ügyekbe, sok mindent jelenthet a jelenléttől, a választási részvételtől kezdve, a konzultatív jogokon át a közélet befolyásolásának egyéb erősebb vagy gyengébb változataiig (vö.: SUKSI 2016). A nemzetközi kisebbségvédelmi okmányok a „hatékony közéleti részvétel” fontosságát hangsúlyozzák ebben a tekintetben: azaz a kisebbségeknek több részvételi joguk kell, legyen annál, hogy szavazatukkal vagy a szólásszabadság keretei között kifejezhetik politikai véleményüket.

A kutatásunkban az ET Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) joggyakorlatát, az Keretegyezmény Tanácsadó Bizottságának véleményeit és az EBESZ Kisebbségi Főbiztos Lundi Ajánlásait elemezve az derült ki, hogy a kisebbségek parlamenti képviseletét, akár garantált helyek biztosításával, de mindegyik dokumentum és intézmény fontosnak tartja. Érdekes ugyanakkor, hogy a Tanácsadó Bizottság a kisebbségek és az állam, a kormány közötti párbeszédnek, a konzultatív testületek felállításának nagy súlyt ad, szemben például a tényleges hatalommegosztást jelentő területi vagy nem-területi autonómiákkal szemben. A Lundi Ajánlások viszont kimondottan kedvező fejleménynek tekintik a tényleges hatalommegosztás valamilyen formáját, a kisebbségek önkormányzati jogainak biztosítását. Ez azt jelenti, hogy a kisebbségi jogok nemzetközi védelmével foglalkozó intézmények között igen nagy eltérés van annak megítélésében, hogy a „hatékony részvétel” a kisebbséget érintő ügyek tényleges intézésére való felhatalmazást kell jelentsen a kisebbségek számára, vagy sem. (vö.: SUKSI 2016)

Az Európai Unió ezen a területen még kevésbé konzekvens szereplő, a bővítési folyamat során éppúgy, mint például a Koszovó és Szerbia közötti tárgyalások fontos közvetítőjeként a kisebbségek politikai részvételi formáival kapcsolatban a biztonságpolitikai szempontokat helyezi előtérbe. A hatékony részvétel helyett, sokkal inkább a konfliktusok megelőzésére helyezi a hangsúlyt (VIZI 2013) és a formai megoldásokon túl, azaz a részvételt valamilyen formában biztosító jogszabály elfogadásán túl, azok gyakorlati megvalósulását rendszerint nem követik figyelemmel az uniós intézmények (lásd még VIZI 2016).

Ahogy azt az Európai Bizottság és a Tanács vonatkozó megnyilvánulásainak elemzése is bizonyította, az EU intézményei számára sokkal inkább a pragmatikus megoldások, semmint a kisebbségek jogainak stabil biztosítása a fontos.

2. Konzultatív intézmények

Nem meglepő, hogy a konzultatív intézmények hatékonyságának tapasztalatai alapján nem tudják biztosítani a kisebbségek tényleges döntéshozatali befolyását. Koszovó és az ott létrehozott Közösségek Konzultatív Tanácsa (Consultative Council of Communities) jól példázta ezt a kutatásban (vö.: ZEQIRI 2016). A kisebbségi közösségek képviselőinek kiválasztása, a kormányzati résztvevők hozzáállása egyaránt aggályosnak mutatkozott. Az intézmény, bár a törvény szerint a koszovói nemzeti közösségek közötti kérdések megvitatásának a legmagasabb fóruma, nem tudott komoly befolyásra szert tenni sem a

törvényhozásra, sem a kormányra. A Tanács felállítását a Koszovóban jelen lévő nemzetközi szervezetek egyformán támogatták és az elvárás az új, országos szintű és a kormány részvételével felálló konzultációs testülettel szemben egyebek mellett az volt, hogy a parlamenti pártoktól kicsit függetlenül lehessen a kisebbségeket érintő kérdéseket megvitatni. A testületben civil szervezetek és a kisebbségek parlamenti képviselői is helyet kaptak, ám a civil tagok kiválasztásában a politikai pártok befolyása kitapintható volt (ZEQIRI 2016). Egyértelműnek látszik az is, hogy a konzultatív testületek eredményes működése elsősorban a kormányok szándékán múlik. Ezt erősítette meg Horvátország és az ottani kisebbségek tanácsainak példája is (vö.: DICOSOLA 2016).

3. Parlamenti képviseleti formák

A politikai képviseleti formák között a legáltalánosabban elfogadott parlamenti képviselet biztosítására is különböző példákat találunk. A kutatásban a fenttartott parlamenti képviselői helyek problémája (Koszovó, Románia) mellett a magyar jogi szabályozásban megjelent nemzetiségi szószóló intézményét is vizsgáltuk (ILYÉS-KÁNTOR 2016; PAP 2016). Az alkotmányosan vagy törvényileg garantált parlamenti képviselet sokszor nem pusztán a kisebbségek döntéshozatali részvételéről szól, hanem egyéb politikai célokat is szolgálhat. A kutatás rámutatott arra, hogy találni példát a formális egyenlőséget látszatra biztosító parlamenti képviseletre (pl. a román képviselőházban garantált kisebbségi helyek) éppúgy, mint a nemzetközi beavatkozás nyomán kialakult, kezdetben átmenetinek tartott, de a nemzetközi tényezők miatt nehezen megváltoztatható „támogató” képviseletre is (Koszovó). A helyzet csak bonyolódik akkor, ha a kisebbségi képviselethez homályosan megfogalmazott parlamenti vétójogok is társulnak (vö. Szlovénia vagy Koszovó). A nemzetközi beavatkozás hatására kialakított, a fegyveres konfliktusokat lezáró kompromisszumok nyomán létrejött paritásos, a nemzeti közösségek számára látszólag egyenlő és együttműködésre kényszerítő hatalommegosztás formái például Bosznia-Hercegovina esetében egy átmeneti állapotot rögzítenek, amely később akár a hatékony politikai döntéshozatal és az alkuból kimaradt kisebbségek részvételének akadálya lehet (DOBOS 2016).

4. A nem-területi alapú autonómiák

A kutatás részeként, a flensburgi European Centre for Minority Issues (ECMI) kutatóintézet munkatársaival közösen az ún. nem-területi autonómiák képviseleti szerepét is vizsgáltuk. A nem-területi (vagy sokszor kulturálisnak vagy személyi elvűnek nevezett, vö.: BRUNNER-KÜPPER 2001 és TKACIK 2008) autonómiák a hatalommegosztás sajátos formáját jelentik. A nem-területi autonómiák kialakulásának lehetősége és a létező példák tapasztalata azt mutatja, hogy a többnemzetiségű államokban a hatalommegosztásnak ez a formája vagy biztonságpolitikai eszközként vagy a kisebbségi jogok kiterjesztéseként jelenik meg. Az európai nemzetállamok között a biztonságpolitikai logika uralkodik azonban és ennek része, hogy a nem-területi autonómiákat is inkább a kisebbségi csoportok ellenőrzésének eszközeként semmint a kisebbségi részvételi jogok kiterjesztéseként kezelik (MALLOY-OSIPOV-VIZI 2015). A nem-területi autonómiák hagyományos formái az asszimetrikus

hatalommegosztás vagy a konszociális modell szerint jöttek létre, miközben valamilyen képviseleti intézményt is jelentenek, jellemzően alkotmányos garanciákkal védve. Az európai példák alapján a kutatás eredményei azzal szembesítettek, hogy bár a nem-területi alapú autonómiát az államok sokkal inkább elfogadhatónak tartják, mint a területi autonómiát, ám az 1990-es évek óta kialakult ilyen autonómiák szerepe, a kisebbségek politikai képviseletére való alkalmassága nagyon nagy különbségeket mutat az egyes országokban. Az egyik alapvető probléma abból adódik, hogy a területi alapon szerveződő modern nemzetállamban egyáltalán értelmezhető-e, lehetséges-e a nem területi alapú hatalommegosztás? A kutatás során kiderült, hogy térségünkben a nem-területi autonómia intézménye önmagában nem garancia sem a kisebbségek hatékony politikai részvételének biztosítására, sem arra, hogy az ilyen autonómia intézményein keresztül a kisebbségek saját ügyeik felett tényleges befolyással rendelkezzenek (MALLOY-OSIPOV-VIZI 2015; TÓTH 2014; TÓTH 2016).

Hivatkozott irodalom:

BRUNNER, G. – KÜPPER, H. 2002. European Options of Autonomy - A Typology of Autonomy Models of Minority Self-Governance in: Kinga Gál (ed.): *Minority Governance in Europe*. Budapest: LGI-ECMI, 2002. 11-36.

DICOSOLA, M. 2016: The Rights of National Minorities in Croatia. Beyond European Conditionality? in: Vizi – Dobos – Tóth (szerk.): *Beyond International Conditionality: Local Variations of Minority Representation in Central and South-Eastern Europe*. Baden-Baden: Nomos.

DOBOS, E. 2016: Ethnopolitics as local and international practice: “constituent minorities” and national minorities in Bosnia-Herzegovina in: Vizi – Dobos – Tóth (szerk.): *Beyond International Conditionality: Local Variations of Minority Representation in Central and South-Eastern Europe*. Baden-Baden: Nomos.

EBESZ 1999: Az EBESZ Nemzeti Kisebbségi Főbiztosának lundi ajánlásai a nemzeti kisebbségek hatékony részvételéről a közéletben. online elérhető: <<http://www.osce.org/hu/hcnm/32248?download=true>>

ET 2008: Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities Commentary on the Effective Participation of Persons Belonging to National Minorities in Cultural, Social and Economic Life and in Public Affairs <https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_CommentaryParticipation_en.pdf>

ILYÉS-KÁNTOR 2016: Political representation of minorities in Romania. in: Vizi – Dobos – Tóth (szerk.): *Beyond International Conditionality: Local Variations of Minority Representation in Central and South-Eastern Europe*. Baden-Baden: Nomos.

MALLOY-OSIPOV-VIZI 2015: Malloy, T. – Osipov, A. – Vizi, B. (eds.) *Managing Diversity through Non-Territorial Autonomy: Assessing Advantages, Deficiencies, and Risks*, Oxford: Oxford University Press.

SUKSI, M. 2016: International norms on minorities' right to "effective participation" in public affairs in: Vizi – Dobos – Tóth (szerk.): *Beyond International Conditionality: Local Variations of Minority Representation in Central and South-Eastern Europe*. Baden-Baden: Nomos.

TKACIK, M. 2008: Characteristics of Forms of Autonomy. in: *International Journal on Minority and Group Rights* 15 (2008)

TÓTH, N. 2014: A területi autonómia esélyei. In: Tóth Norbert: *A kisebbségi területi autonómia elmélete és gyakorlata. Nemzetközi jogi és összehasonlító jogi analízis*. Budapest: Nemzetpolitikai Kutatóintézet – L'Harmattan.

TÓTH, N. 2016: A Tool for Effective Participation in Decision-making Process? The Case of the National Councils of National Minorities in Serbia in: Vizi – Dobos – Tóth (szerk.): *Beyond International Conditionality: Local Variations of Minority Representation in Central and South-Eastern Europe*. Baden-Baden: Nomos.

VIZI, B. 2013: *Európai kaleidoszkóp. Az Európai Unió és a kisebbségek*. Budapest: L'Harmattan.

ZEQIRI, A. 2016: The Effective Participation of Minority Communities in the Local and Central Government of Kosovo in: Vizi – Dobos – Tóth (szerk.): *Beyond International Conditionality: Local Variations of Minority Representation in Central and South-Eastern Europe*. Baden-Baden: Nomos.

A kutatással kapcsolatos konferencia-előadások valamint publikációk egy része a projekt eredményeinek bemutatására létrejött honlapon is elérhetőek:

kisebbségkutato.tk.mta.hu/otka105432-kisebbsegireszvetel

A kutatás során, a NOMOS kiadónál megjelentetett zárókötet munkálatainak elhúzódása miatt szükség volt a projekt határidejének többszöri meghosszabbítására és kisebb költségvetési átcsoportosításra is.

Terepkutatás, interjúkészítés, fotódokumentáció:

Dobos Edgár

- 2016. március 19-26. Bosznia-Hercegovina
- 2014. szeptember 19-26. Bosznia-Hercegovina
- 2016. március Bosznia-Hercegovina

Dobos Edgár, Tóth Norbert és Vizi Balázs

- 2015. június 5-13. Bosznia-Hercegovina, Szerbia (Szandzsák), Koszovó

Dobos Edgár konferencia-előadásai

-, „Diverging Routes of Multilingualism: Language Usage in Bosnia-Herzegovina and Vojvodina.” Patterns of Integration of Old and New Minorities in a Europe of Complex Diversity. Sapientia University, Cluj/Kolozsvár/Klausenburg, 2015. október 8-9.

- „Multilingualism and the equality/uniformity friction in an asymmetrically decentralized unitary state: minority language use in Vojvodina.” Rethinking Territoriality: Between Independence and Interdependence. IPSA Conference. Edinburgh University, 2015. szeptember 16-18.
- „Three nations, two kin-states, one international community? Rethinking Brubaker’s triadic nexus in the case of Bosnia-Herzegovina.” The „triadic nexus” at work. The impact of kin-state policies and nationalizing state policies on national minorities. 4th Transylvanian Political Science Conference. Cluj/Kolozsvár/Klausenburg. 2015. május 28-29
- „Az etnopolitika mint nemzetközi és helyi gyakorlat: államalkotó nemzetek és államalkotó kisebbségek Bosznia-Hercegovinában.” Modernizációs folyamatok multietnikus nemzetállamokban. TéKa – Szlovákiai Magyar Fiatalok Tudományos és Kulturális Társulása és MTA Történettudományi Intézet, Budapest. 2015. május 19-20.
- „Etnopolitika és az állam működési zavarai Bosznia-Hercegovinában.” A Mediterrán térség: múlt, jelen, jövő. Honvédelmi Minisztérium Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Budapest. 2015. május 5.
- „Contested self-determination claims and the ethnic translation of social issues in Bosnia-Herzegovina.” 20th Annual ASN World Convention. Columbia University, New York. 2015. április 23-25.
- „Szerb és horvát autonómiatörekvések Bosznia-Hercegovinában.” Autonómiatörekvések Európában. Fiatal Autonóm Közgazdászok Társasága, Budapesti Corvinus Egyetem. 2014. december 4.
- „Szerb entitásépítés és „horvát kérdés” Bosznia-Hercegovinában.” Elszakadás, autonómia, kisebbségi jogok. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014. november 25.
- „Ethnic un/remixing and competing self-determination claims in Bosnia-Herzegovina – a relational approach.” Self-determination in Europe: Contemporary challenges of minorities in multinational states. Universität Bern. 2014. október 9-11.
- „Etnikai szét/visszaválogatás és versengő önrendelkezési igények Bosznia-Hercegovinában – egy relacionális megközelítés.” IX. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia. PTE TTK Földrajzi Intézet, Pécs. 2014. október 3-4.
- “International actors, local inter- and intraethnic relations in Kosovo and Bosnia-Herzegovina.” MTA TK Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2014. május 13.

Kántor Zoltán OTKA-kutatáshoz kapcsolódó konferencia előadásai:

- Nemzetpolitikai modellek Európában. A Szent Szövetségtől az Európai Unióig (1815-2015) Az európai nemzetállamok 200 éve. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2015. November 17.
- Autonómia nincs királyi út. Értjük egymást? Konf. címe: Tudós tanácskozás autonómiáról és terminológiáról. Budapest, Magyarország Háza. 2015. November 13.
- IV. Erdélyi Politikatudományi Konferencia (Nemzetközi konferencia, május 28-29.). "Brubaker’s triadic nexus: Theory 20 years after and Central European practices" című panelben, From the External National Homeland to the Kin-state: Internal and external implications of kin-state politics címmel tartott előadást. 2015. május 29.
- Bukarestben, a Citizenship and Kin-state policies nemzetközi konferencián "Hungary’s Kin-state Politics and the issue of Dual Citizenship" címmel tartott előadást. 2015. május 21.
- AUTONOMY IN WESTERN AND EAST-CENTRAL EUROPE: PRACTICES AND CHALLENGES címmel a LINGUISTIC AND CULTURAL HETEROGENEITY IN EAST-CENTRAL-EUROPE: VALUE AND CHALLENGES című nemzetközi konferencián tartott előadást. 2015. március 27.
- Brüsszelben, az Európai Parlamentben előadás Language policy in constructing national narratives címmel. 2015. február 24.
- Trans-ethnic Coalition-Building within and across States címmel megrendezett konferencián

az Uppsalai Egyetemen. Előadás címe: Inter-ethnic and intra-ethnic cooperation between national minorities and state. 2015. január 9.

- Kin-state Politics: Tendencies and Dilemmas: The Case of Hungary and the Neighboring States. Rutgers University, New Brunswick, 2014. április 28.

-Állam és társadalom a nemzetépítés folyamatában. Államhatalom és társadalmi autonómia a nyugati keresztény civilizáció hagyományában. ELTE-BTK Új- és Jelenkori Magyar Történelmi Tanszéke. 2014. április 11.

-Erdélyi magyar autonómia. A magyar kisebbség helyzete Erdélyben. Bécsi Magyar Történelmi Intézet, Bécs, 2014. március 3.

- Nations, national minorities and nationalism in Central Europe. Ethnic and religious conflicts, nationalist discourses and inter-ethnic tolerance in the 20th century in Central Europe: a comparative perspective. ELTE, Budapest, 2013. október 21.

--"Autonómia-modellek az Európai Unióban" III. Önkormányzati Szabadegyetem. Nagymegyer, 2013. október 12.

- "Kin-states, Kin-minorities and Diaspora(s). Diaspora Engagement – Governmental and Civil Approaches" Research Institute for Hungarian Communities Abroad, Budapest, 2013. szeptember 25-26.

Tóth Norbert több konferencián előadást tartott a kutatáshoz kapcsolódóan:

- 2015. május 28. Decentralizáció, regionalizmus, autonómia – Együttélés az állammal. Cselekvési alternatívák Székelyföldön 2., Sepsiszentgyörgy,

- A működő kisebbségi területi autonómiák nemzetközi jogi keretei. A nemzeti kisebbségek jogainak védelme a nemzetközi jog tükrében, SZTE ÁJTK Nemzetközi és Regionális Tanulmányok Intézete, Szeged, 2015. április 30.

- The Problem of Recognizing Immigrants as 'Minorities' in Public International Law - With a Special Emphasis on the Recent Resolutions and Decisions of the Council of Europe based on the so-called Kalmár Report of 2014. „New and Old Migrant Minorities in Central Europe (Creation, Legal Status and Real Situation)” a workshop co-organized by National University of Public Service, Faculty of Public Administration, Department of European and Comparative Public Law (Budapest) and Charles University, Faculty of Law, Institute of Legal History (Prague). Budapest, 2015. március 25.

- A kisebbségi autonómia kérdése a szerb közjogban. Elszakadás-autonómia-kisebbségi jogok c. konferencia, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2014. november 25.

-Élettér és mozgástér, Sepsiszentgyörgy, 2013. május 23-24.

-Empires and Nations, Sapienza University of Rome, Róma 2013. június 21-22.

General Committee on Cultural Affairs of the CEI Parliamentary Dimension, Bonyhád (Hungary) 2013. április 25-26.

-Moderátorként vezette a "Territorial Autonomies in Europe: Solutions and Challenges" konferenciát (Budapest, Nemzetpolitikai Kutatóintézet, 2013. április 8-9.)

Vizi Balázs az OTKA kutatáshoz kapcsolódó konferencia-előadásai:

- "A kisebbségek politikai részvételi jogairól." - A nemzeti kisebbségek jogainak védelme a nemzetközi jog tükrében, SZTE ÁJTK Nemzetközi és Regionális Tanulmányok Intézete, Szeged. 2015. április 30.

- "Autonómiai törekvések Skóciától Erdélyig" - előadás a Ludovika Szabadegyetemen, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Budapest. 2014. december 2.

- "Decentralization in Kosovo" - Self-determination in Europe: Contemporary challenges of minorities in multinational states. Universität Bern. 2014. október 9-11.

- Minority Representation and Ethnic Devolution in Kosovo, MTA TK Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2014. május 13.

- "Minorities and Rights Discourse in the EU" - Centre de Droit International, Université Libre de Bruxelles, Brüsszel, 2014. április 9.

- New forms of participation for minorities in the enlarged EU? c. tartott előadást 2013. szept. 19-én 19th CEI International Summer School – Managing Diversities, Bertinoro (Olaszország)

- Területi autonómia és önrendelkezés a nemzetközi jogban; a Területi és nem területi autonómiák c. konferencián Magyar Nemzeti Tanács - Dr. Lazar Vrkatić Egyetem Jogi és Üzleti Tanulmányok Kara, Palics 2014. 06.06.

- workshop a Kisebbségvédelmi Keretegyezmény alkalmazásának értékelési módszereiről (European Centre for Minority Issues, Flensburg, 2013. július 5-6.)

- "Devolution Processes in Europe and Minority Claims for Self-government" c. Territorial Autonomies in Europe: Solutions and Challenges" konferencián (Budapest, Nemzetpolitikai Kutatóintézet, 2013. április 8-9.)

- Az anyaországok és a területi autonómiák politikai vonatkozásairól Tóth Norberttel közösen (Nemzetpolitikai Kutatóintézet, Budapest, 2013. február 14.).

- 2015. április 23-25. "Language Rights and Multilingualism – the case of Kosovo", konferencia: 20th Annual World Convention, Association for the Study of Nationalities, New York, Columbia University,

Az OTKA kutatás keretében 2013. augusztus 9-én külön nemzetközi kerekasztalt szerveztünk "Ethnic-based Decentralisation and the Competencies of Regional Authorities in CEE and SEE" címmel (a Nemzeti Közszerződési Egyetemen), amelyen a kutatásban részt vevő mindegyik kutató (Dobos Edgár, Tóth Norbert, Kántor Zoltán, Vizi Balázs) előadást tartott. A kerekasztal kitűnő lehetőséget adott, hogy a módszertani kérdéseket külföldi szakértőkkel is megvitassuk.

2014-ben fontos eredmény volt ebben az évben az Association for the Study of Nationalities éves kongresszusán egy külön OTKA kutatási panel megszervezése "New Forms of Political Participation for Minorities" címmel. 19th Annual ASN (Association for the Study of Nationalities) World Convention. Columbia University, New York, 2014. április 24-26. Az OTKA kutatás mindegyik résztvevője előadást tartott itt kutatási eredményeiről.

Szintén az OTKA-kutatáshoz kapcsolódott a szomszédos országokban élő magyar közösségek politikai képviseletének, részvételének jövőjével foglalkozó nemzetközi workshop: Workshop on Hungarian Minorities - Achievements, Challenges and Ways Forward MTA TK KI - Tom Lantos Intézet - Nemzeti Közszerződési Egyetem, Budapest, 2014. július 13.